

Mari personalitati ale trecutului romanesc - Episcopul Iuliu Hossu

<http://www.formula-as.ro/2011/977/spiritualitate-39/mari-personalitati-ale-trecutului-romanesc-episcopul-iuliu-hossu-13949>

Episcopul Iuliu Hossu in floarea varstei

*** Preot greco-catolic, inaltat pana la grad de episcop si cardinal, a intrat in istorie, la Alba Iulia, in 1918, unde a citit declaratia Marii Uniri. Luptator pentru eliberarea Ardealului de sub ocupatia ungureasca, a fost interzis la Sighet de comunisti si a murit in recluziune, batran si bolnav, la Manastirea Caldarusani ***

Ochii mintii

Parintele Gheorghe Breharu, vicarul onorific greco-catolic de Gherla, sade in fata mea, pe un scaun, la un birou pe care se afla o carte. O deschide cu maini tremurande si o apropie de geam. Cruci si rozarii stau roata imprejur. Soarele din fereastra inveleste odaia in caldura unui sfant altar. "Ia zimi, ce scrie aici?", ma intreaba batranul preot, subliniind cu degetele zvelte, noduroase, un titlu ingrosat al unui capitol din cartea pe care el insusi a scris-o, demult, pe cand vederea inca il mai ajuta. Ma priveste cu ochi albastri, senini, asteptand confirmarea ca am ajuns la pagina pe care o cauta. "Iata,

aici scrie despre Adunarea de la Alba Iulia", spune. Ochii parintelui se insenineaza si mai mult. Cu un gest ferm, imi arata imaginea din josul paginii, din stanga. "Fotografia asta a fost facuta la Alba Iulia, pe 1 Decembrie 1918. E o fotografie-eveniment! Episcopul greco-catolic de Cluj-Gherla, Iuliu Hossu, citind Declaratia de unire cu tara. Vezi, acolo, Prea Sfintitul e in prim-plan, inalt, intr-un palton lung, cu declaratia in maini, aplecat usor peste foaie. Pe cap trebuie sa aiba un joben elegant...", descrie parintele Breharu, cu ochii mintii, imaginea pe care eu o vad sub razele de lumina ce patrund prin fereastra. "Era un om aprig, dar avea in voce o caldura cum n-am mai pomenit in toata viata mea".

Parintele Breharu merge pe 94 de ani. Se misca tot mai greu - o duzina de carje agatate sus, pe un dulap, ii confirma infirmitatea, si nu mai poate citi de ani de zile. Dar mintea i-e neatinsa.

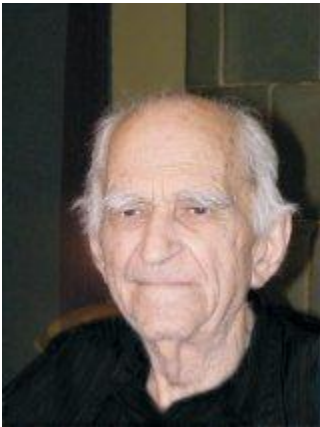
Dr. Iuliu Hossu preot militar in Primul Razboi Mondial

Din cand in cand, in ciuda bolilor care-l chinuie, mai merge la biserica si le vorbeste enoriasilor sai din Gherla. E singurul in viata dintre preotii care au slujit in preajma Prea Sfintitului Iuliu Hossu, dupa Al Doilea Razboi Mondial.

Il stia de cand era mic pe tanarul si vrednicul episcop, auzise atatea si atatea lucruri minunate despre el Elev la liceul greco-catolic din Gherla, aflat pe atunci sub conducerea si grija episcopului, a fost vizitat, nu o data, la clasa, de Iuliu Hossu. Venea si se aseza pe un scaun langa catedra si ii asculta seniorial, fara sa schiteze vreun gest, vreme de o ora intreaga. Nu conta ca greseau sau ca se fastaceau de emotii la intalnirea cu el. Tanarul episcop privea fix spre clasa, cu ochii lui scrutatori, ca si cand asculta nu lectiile, rugaciunile si psalmii invatacelilor, ci chemarea launtrica a acelor copii, imbracati in vesmintele impecabile ale scolii confesionale. "Abia la finalul orei ne lua pe cate unul la el si ne dadea sfaturi, ori ne iscodea despre problemele si framantarile noastre. Iar atunci cand ii vorbeam, revenea la nemiscarea aceea imperiala. Din cand in cand, sublinia cu un inganat usor pasajele esentiale din povestile noastre, semn ca, in nemiscarea sa, era prezent cu toata fiinta lui la intalnirea noastra", isi aminteste parintele Breharu.

"Ascultati, romani fericitii, buna vestire a unirii noastre cu tara"

Vicarul Gheorghe Breharu are un cult pentru fostul mare episcop unit si-i soarbe cuvintele ori de cate ori cineva binevoieste sa i le mai citeasca o data. "Citeste-mi, rogu-te, cuvintele Prea Sfintitului de la Alba Iulia...", ma roaga si pe mine. Ultima data, cuvintele episcopului i le-a citit sotia, "Dumnezeu sa o ierte!". Au trecut 7 ani de atunci.

Parintele Gheorghe Breharu

Luptator neînfricat pentru drepturile romanilor și pentru unirea cu țara, episcopul Iuliu Hossu a avut marea cinste de a da citire Declarației de la Alba Iulia. Orator de excepție, înaltul prelat a învelit Rezoluția Adunării Naționale într-un discurs memorabil, ale cărui ecouri sunt și azi vii în memoria colectivă a urmașilor zecilor de mii de transilvăneni hotărâți să se unească cu țara. În fața unor înalte oficialități militare, a episcopului ortodox de Caransebeș, Miron Cristea, și a numeroși bătrâni țărâni ardeleni, trimiși de prin satele de unde se trageau să țină sus, la Alba Iulia, steagul tricolor, episcopul greco-catolic de Cluj-Gherla, Iuliu Hossu, are prezenta nobilă a unui premier britanic interbelic. În fotografia pe care părintele Breharu nu o mai poate vedea clar, de ani de zile, dar ale cărei cele mai fine detalii le știe pe de rost, toți cei prezenți îi sorb cuvintele, aidoma bătrânului vicar din Gherla: "Fratilor, ceasul plinirii vremii este acesta, când Dumnezeu Atotputernicul rosteste prin poporul Sau credincios, dreptatea Sa, insetata de veacuri. Astazi, prin hotararea noastra, se infaptuieste Romania Mare: Ne unim pe veci cu Tara-Mama, Romania! Va reamintiti cand, prin sutele de spitale, in zilele de intuneric, va vesteam ca: "Va invinge dreptatea!". A biruit dreptatea! Acesta-i ceasul dreptatii lui Dumnezeu si al rasplatirii Lui pentru nedreptatile veacurilor, purtate de un neam cu credinta in Dumnezeu si cu nadejde in dreptatea Lui. Suferintele voastre se imbraca in lumina, cum revarsa in clipa aceasta soarele asupra noastra lumina sa, cu binecuvantare.

Regina Maria și Regele Ferdinand, întâmpinați de tânărul episcop Iuliu Hossu în timpul unei vizite în Transilvania, imediat după Unire

Cuvintele Domnului se plinesc aici, într-o plină a dreptății dumnezeiești. "Mulți au dorit să vadă ce vedeți voi și n-au văzut, și să audă ce auziți voi și n-au auzit. Ochii voștri sunt fericiți că vad, și urechile voastre sunt ferice că aud!". Vad ziua întregirii neamului și aud bună veste a dreptății lui Dumnezeu. Ascultați, români fericiți, bună veste a unirii noastre pe veci cu Tara-Mama, România". După citirea declarației propriu-zise, Iuliu Hossu le-a mărturisit celor strânsi la Alba Iulia: "Fericit am rostit hotărârea judecătorească a lui Dumnezeu prin reprezentanții a toată suflarea românească. Fericiți voi, care ați pecetluit pe veci unirea cu Tara-Mama. O viață întreagă veți mărturisi cu mandrie: "Și eu am fost la Alba Iulia!". Voi sunteți marea armată a sufletelor alese ale neamului nostru. Cântarea noastră de biruință să fie cântarea neamului pe calea lungă și grea a veacurilor: "Dreptatea Ta, Doamne, e dreptate în veac, și cuvântul tău este adevărul!". Dreptate și adevăr la temelie a României întregite. "Marire întru cele de sus lui Dumnezeu. Pe pământ pace. Ziua învierii, să ne luminăm popoare". Traiască România Mare, una și în veci nedespartită! Amin".

"Amin!", repetă părintele Breharu, rezemându-se, cocarjat, de spătarul scaunului de la birou. L-au umplut, încă o dată, cuvintele mentorului său, episcopul Iuliu Hossu. "Numai cuvintele astea să le fi scris toată viața lui, și tot ar fi fost, pentru neamul românesc, un om mare", șoptește părintele.

Urme de pași și flori

Părintele Breharu l-a cunoscut pe episcopul Iuliu Hossu la Gherla, între războaie.

Fotografia istorica in care Episcopul Hossu citește Declarația de la Alba Iulia din 1918

Episcopul era senator de drept în Parlamentul României și avea o reputație fantastică în epocă. Când slujea în Gherla și mergea, duminică dimineață, la prima oră, de la sediul episcopal spre catedrala greco-catolică, orașul întreg încrămenea de admirație, la geamurile caselor sau pe trotuarele orașului. Prea Sfântul pasea egal, zvelt și netulburat, așa cum și-l aminteau până mai ieri toți bătrânii dintr-o generație cu vicarul Breharu. Au murit toți, rând pe rând. Parintele Breharu le-a slujit el însuși la capăt, rugându-l pe Domnul să-i primească la Dansul. Acum, e singurul martor și marturisitor al prezentei pline de har a episcopului în orașul din județul Cluj în care acesta și-a început lucrarea sa pastorească.

E o vară liniștită în Gherla. Un vânticel cald mângăie afectuos ramurile pomilor ce strajuiesc străduțele înguste din centrul baroc. Bătrânul vicar se întoarce către fereastra care da către via din spatele casei. Tace o clipă, iar privirea îi se umple de soare. Apoi, își plimbe ochii plini de lumină de-a lungul întregii camere, până la peretele cu icoane și tablouri vechi de deasupra patului. E un întreg ceremonial în gestul acesta, atât de simplu. Ca și cum Prea Sfântul Iuliu Hossu ar trece aievea, în strălucitoare straie arhieresti, pe străduțele cochete ale așezării. Iar fericirea mută a parintelui vicar e chiar semnul admirației pe care, alături de toți gherlenii, Gheorghe Breharu o trăsese în anii '30 față de episcop.

Cum să nu-l iubească lumea pe Iuliu Hossu? În Primul Război fusese alinaătorul durerilor ostasilor aruncați în lupta de conducerea imperiului. Concentrat ca preot de război, militase încă de atunci, printre soldații români de pe front, pentru unirea cu țara. Între timp, decesul episcopului Vasile Hossu îl făcuse să se întoarcă la Gherla, unde i-a urmat acestuia, în fruntea Episcopiei. Se întâmpla în martie 1917. Episcopul Hossu avea pe atunci doar 31 de ani! De mai bine de 7 ani, însă, era doctor în Filosofie și în Teologie, după absolvirea la Roma a Colegiului De Propaganda Fide.

Gheorghe Breharu, proaspăt absolvent al Institutului De Propaganda Fide din România

În tumultul de la sfârșitul Primului Război Mondial, Iuliu Hossu îi mobilizase pe credincioșii din eparhia sa să sprijine Marea Unire și să nu se mai supună autorității austro-ungare! În 1918, cine dăca nu episcopul Hossu stransese în fața casei episcopale întreaga suflare românească din Gherla și din împrejurimi, pe care el însuși a condus-o la Alba Iulia, cu mesajul dorinței de unire cu România? Apoi, mai important decât toate, episcopul Iuliu Hossu era omul care citise Rezoluțiunea Adunării Naționale de la Alba Iulia. Prea Sfântul în persoană!

Episcopul Hossu pastorea peste 600.000 de suflete, încă dinainte de Marea Unire. O clipă nu stătea locului. Batea Transilvania de la Cluj și Gherla, până la Bixad și Moisei, și de la Lupșa munților Apuseni, până la Casei sau Fizes, în Satu Mare. De altfel, Prea Sfântul Iuliu Hossu avea această reputație unică de "episcop al vizitațiilor canonice". În 1938, după două decenii în fruntea Episcopiei

de Cluj-Gherla, trecuse de mult peste o mie de vizite in aria pe care o pastorea ca inalt ierarh. Nu era an de la Dumnezeu sa nu treaca, macar o data, pe la toate manastirile din Episcopie. Toata lumea stia asta. Era manat de un veritabil har apostolic si, spun cei ce l-au cunoscut, "dorea sa cunoasca totul, sa vada totul, sa inteleaga mai bine atat bucuriile, cat si durerile membrilor comunitatii pe care o pastorea".

"Episcopului Hossu i se datoreaza reinvierea pelerinajelor la manastirile din Transilvania. Dupa 1921, Prea Sfintitul a prezidat pelerinaje devenite celebre, precum cele de la Bixad, de Sfintii Apostoli Petru si Pavel, la Nicula, de Sfanta Marie Mare, sau la Moisei, de Sfanta Marie Mica. Importanta pelerinajului de la Nicula, din zilele noastre, e meritul lui Iuliu Hossu. Pe vremea lui, se adunau, in anii '40, pana la 50.000 de oameni, ca sa se roage la icoana facatoare de minuni", isi aminteste parintele vicar. Batranul preot scotoceste intr-unul din sertarele biroului sau de lucru. Scoate o carticica invelita in coperti rosii, cu insemnele papalitatii. Acolo "tine bine" cateva documente dragi sufletului sau. Printre ele, decupajul din ziar al unei fotografii din anii '40, in care Prea Sfintitul Hossu le vorbeste inflacarat credinciosilor veniti din intreaga episcopie, la Nicula. Puhoi de oameni, nu-i loc sa arunci un ac, iar episcopul e acolo, printre ei, vorbindu-le, ca intotdeauna in clipele grele, despre iubirea de Dumnezeu si iubirea de Neam si de Tara. "Peste tot pe unde mergea, povesteau apoi credinciosii, starpea uneltirile diavolului, incetau ura si pizma. Se vestejeau buruienile patimilor si cresteau florile virtutii", imi spune batranul vicar, cu ochi senini. Un mare profesor spusese vorbele astea despre Prea Sfintitul Hossu, demult, chiar in anii '40. Sunt prea frumoase ca vicarul sa le fi uitat de atunci...

"Credinta noastra este viata noastra"

S-a intalnit de atatea ori cu Prea Sfintitul! In copilarie, cand, in drum spre biserica, se tragea cuviincios pe marginea trotuarului, ca sa-l lase pe episcop sa o ia inainte. In anii scolii confesionale de la Gherla, cand inaltul ierarh venea sa vada daca invata bine si daca au conditii cum se cade. Apoi, episcopul insusi il hirotonise ca preot si tot el il indrumase, parinteste, sa se ocupe, ca profesor, de educatia viitorilor preoti greco-catolici, chiar la liceul pe care il absolvise.

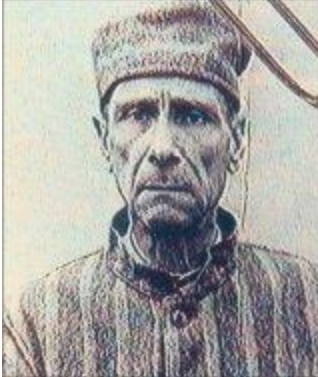
Intalnirea de la Roma, dintre parintele Breharu (primul din stanga) si episcopul Iuliu Hossu (centru)

S-a intalnit de atatea ori cu Prea Sfintitul, dar nicicand emotia nu a fost mai mare ca in toamna lui 1941. Tanarul Gheorghe Breharu era student la Roma, la Colegiul De Propaganda Fide. In tara, vremurile erau tulburi, iar oastea pastorita de episcopul Iuliu Hossu cazuse, cu doar un an inainte, sub asuprirea Ungariei hortiste. Prea Sfintitul avea in grija peste un milion de suflete. Era singurul inalt prelat cu autoritate in fata regimul maghiar si cu libertate de miscare prin intreaga Transilvanie de Nord. Multi oameni "de buna credinta" l-au sfatuit pe episcop sa se refugieze din fata ocupatiei, dar Iuliu Hossu le raspundea cu forta si tactul sau imperturbabile: "Raman alaturi de credinciosii mei sa le impartasesc soarta. Credinta noastra este viata noastra". Iar preotilor care sovaiau, macinati de amenintarile hortiste, le spunea astfel: "Daca pe Dealul Feleacului vi s-ar arata Domnul, ca odinioara lui Petru, ce ati face?". Numai ca abuzurile la adresa romanilor erau tot mai grave cu zi ce trecea. Ii intampinase la Cluj, cu un curaj nebunesc, atat pe premierul maghiar Teleki, cat si pe regentul Horthy, protestand vehement impotriva crimelor de la Ip, Treznea si Huedin. Dar sicanele nu conteneau, asa ca episcopul s-a prezentat, in toamna lui 1941, in fata Papei Pius al XII-lea. Atunci, la Roma, l-a intalnit din nou teologul Gheorghe Breharu pe marele episcop. Iuliu Hossu a tinut neaparat sa-i vada pe tinerii care studiau la Roma. "Era foarte mahnit, mi-l aduc si acum aminte. Ne-a imbratisat, ne-a binecuvantat, ne-a spus cuvinte calde, de imbarbatate, dar se vedea ca ducea cu el durerea celor din tara si ca era preocupat de negocierile pe care urma sa le aiba cu Papa", povesteste vicarul. Abatat apare episcopul si in fotografia pe care si-a facut-o la Roma, cu Vaticanul in fundal, alaturi de dragii lui "studinti" transilvaneni. O fotografie-document, de care parintele Breharu nu se desparte nici in ruptul capului. O fotografie transformata in carte postala, pe

care tanarul student i-a trimis-o in graba mare, in toamna lui '41, scumpei lui logodnice din tara. "Eu in stanga sunt, primul din stanga, iar in jurul Prea Sfintitului sunt fostii mei colegi. Unul a ajuns inalt ierarh ortodox, dupa Al Doilea Razboi Mondial, altul a ajuns mare episcop la Roma... S-au prapadit cu totii, dragul meu, numai eu am mai ramas", imi marturiseste preotul nonagenar. Pipaie cu degetele asperitatele hartiei fotografice de moda veche, ca si cum, in lipsa vazului, amintirile s-ar fi incrustat acolo, cu anii, laolalta cu sepia melancoliei.

Prapadul

A doua zi le-a dat intalnire la prima ora. S-au prezentat cu totii la patru ace, gatuiti de emotie. Episcopul avea sa-i duca in vizita la Papa. "A fost un moment inaltator. Prea Sfintitul Hossu ne-a prezentat pe fiecare, iar Papa ne-a binecuvantat", imi spune cu glas stins parintele Breharu. Dar adevarata revelatie a momentului nu aceasta a fost. "Dupa ce ne-a prezentat, Prea Sfintitul Hossu a ingenuncheat la pamant, alaturi de noi, la picioarele Papei Pius. Om mai mandru si mai vertical ca el nu era, asa ca eu, cu mintea mea de atunci, pur si simplu am fost socat, pentru ca nu mi-l puteam imagina ingenuncheat. Il mai vazusem o singura data facand o reverenta in fata Regelui Carol al II-lea, si atunci mi se paruse foarte ciudat, ca si cum mai normal ar fi fost ca regele sa faca o reverenta in fata Prea Sfintitului", se mira si acum batranul vicar.

In timpul detentiei de la Sighet

"Ingenuncherea in fata Papei a fost o mare lectie pentru mine. A fost lectia umilintei si a respectului, pe care sunt fericit ca am invatat-o atunci de la Iuliu Hossu insusi si pe care nu am uitat-o toata viata", adauga parintele Breharu.

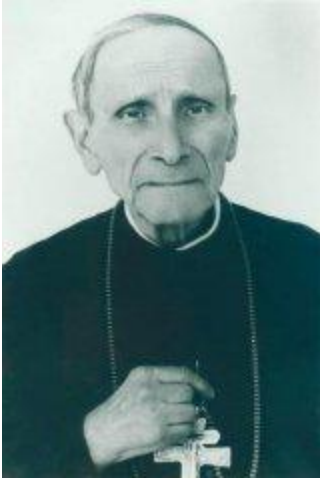
Dar Vaticanul a fost, pentru marele luptator in sutana, inceputul sfarsitului. In septembrie 1943, i-a vizitat personal pe ranitii si mutilatii de razboi romani din spitalele din Budapesta, i-a vizitat si pe romanii concentrati in lagare de munca, si peste tot a dat de marturiile pline de emotie ale transilvanenilor care il cunosteau inca din anii gloriosi ai Marii Uniri. Apoi a urmat prapadul. Dupa 1944, odata cu instaurarea regimului comunist si la directivele agresive ale Moscovei, a inceput lupta pentru desfiintarea Bisericii Greco-Catolice. In 1948, Iuliu Hossu s-a intalnit de doua ori cu Petru Groza, dar nu a putut fi convins sa renunte la credinta sa, nici cand i s-a oferit Mitropolia Ortodoxa a Moldovei, nici cand a fost amenintat cu un dosar fabricat de Securitate. "Credinta noastra este viata noastra", i-a raspuns Iuliu Hossu lui Petru Groza, la fel cum ii raspunsese si lui Horthy Miklos.

A fost interminat la Sighet alaturi de ceilalti episcopi greco-catolici, si supus unui regim de exterminare, careia i-au cazut victime, in timp, si alti mari prelati, Valeriu Traian Frentiu, Ioan Suci si Tit Liviu Chinezu. In '55, episcopii supravietuitori, Iuliu Hossu si Alexandru Rusu, sunt scosi din inchisoare si luati cu binisorul. Petru Groza se revede cu ei, ca si cum nimic nu s-ar fi intamplat intre timp. Cum insa episcopii sunt refractari la noua politica comunista, Iuliu Hossu e mutat la manastirea Caldarusani, unde i se impune un regim de izolare. Ramane acolo pana la sfarsitul vietii, in 1970. In 1969, a refuzat invitatia de a merge la Roma, pentru a primi din partea Papei titlul de cardinal. Se temea ca, odata ajuns acolo, nu s-ar mai fi putut intoarce in tara dupa aceea. Asa ca Papa l-a numit cardinal in secret, "in pectore", ca sa nu ii faca probleme in tara, fapt facut public abia in 1973. Marele patriot ardelean devenise primul cardinal roman din istorie!

Taina din decembrie 1989

Tanar, ferm, cu ochii pironiti departe, intocmai cum si-l aminteste vicarul Breharu din anii scolii confesionale, asa arata Iuliu Hossu in bustul din marmura alba care-i cinstește memoria in micutul muzeu "Iuliu Hossu" din Gherla. Portretul oficial al fostului episcop de Cluj-Gherla, o pictura superba, incadrata in tricolor, e si el acolo. In rest, in decorul unui mobilier de epoca, sunt, peste tot, obiectele personale si de cult care i-au apartinut Prea Sfintitului. Reverenda, mitrele, luminoasele straie episcopale, toate sunt acolo, ingrijite de doamna Georgeta Pop, sotia regretatului preot greco-catolic Gavril Pop. Decedat in 2007, fostul protopop al Gherlei, Gavril Pop, fusese unul dintre apropiatii vicarului Gheorghe Breharu.

Pasionat colectionar de icoane si de obiecte bisericesci, parintele Gavril Pop a reusit sa recupereze, imediat dupa Revolutie, o buna parte din obiectele ce-i aparținusera inaltului prelat si sa puna la punct un muzeu care sa aminteasca de personalitatea lui Iuliu Hossu. Parintele Pop se simtea foarte legat de episcopul Iuliu Hossu. Manat de curaj si de credinta, tanarul student Gavril Pop l-a cautat pe Iuliu Hossu la Caldarusani, la finele anilor '60. Era intr-o excursie cu scoala pe la manastirile ortodoxe din Sud si, odata ajuns acolo, s-a interesat cum l-ar putea vizita pe fostul episcop. S-a lovit la inceput de rigiditatea dictata de regim, dar, insistand, a primit acceptul de a vorbi la geam cu parintele Hossu.

Putin inainte de moarte

"Cine esti tu, baiete?", l-a intrebat cu vocea stinsa cel care, cu jumătate de veac in urma, facea sa rasune Alba Iulia cu discursul sau tunator. "Cand a auzit ca e din Gherla, Iuliu Hossu a inceput sa planga. Zicea sotul ca ii curgeau lacrimile siroaie pe obraji! Apoi a transmis salutari preotilor din Gherla, si un mesaj de dragoste catre toti gherlenii. L-a binecuvantat pe Gavril si s-a retras", imi spune, cu lacrimi in ochi, doamna Georgeta Pop. Aceasta a fost marea taina pe care Gavril Pop a tinut-o pentru sine, vreme de trei decenii, si pe care i-a spus-o doar sotiei sale, in decembrie 1989, in chiar noaptea in care s-a dat decretul prin care greco-catolicismul isi reintra in drepturi in Romania.

Intalnirea cu Iuliu Hossu l-a marcat pe Gavril Pop. Falnicul episcop despre care ii vorbisera oamenii din Gherla era plapand ca o umbra. "Nu avea mai mult de 36 de kilograme", repeta, indurerata ca o mama, doamna Pop. Dar, chiar si asa, plapand si slab, Iuliu Hossu statea drept in fereastra. Vertical, asa cum si-l imaginase dintotdeauna batranul vicar Breharu.

Ciprian Rus

